upphöra att bekämpa dem, fast öfvertygade, att deras sammanhangslöshet och det otillfredsställande i de praktiska resultaterna af deras tillämpning, de stora löftena och de uteblifna frukterna, förr eller senare skola bereda deras fall. Mot denna tillämpning må våra yrkanden gälla endast såsom en reservation.

J. V. S.

15 SVENSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 6, juni 1861

MENSKLIGA UTVECKLINGENS HISTORIA. ÖFVERSIGT AF N. IGNELL. 4:E DELEN. 1:A AFDELNINGEN. STHLM 1860.

Denna del och afdelning skildrar tiden från Vestromerska rikets fall till Carl d. Store.

Dessa tre sekler utgöra en period, som i kulturhistoriskt hänseende icke synes erbjuda något större intresse. De nya folken förstöra med de Romerska ländernas städer, byar och befolkning resten af den antika bildningen, utan att ännu sjelfva ega någon egen kultur att sätta i dess ställe. De voro, såsom bekant för det mesta omvända till kristendomen, redan då de nedsatte sig i Italien, Frankrike och Spanien; men det är lätt begripligt, att denna religiösa bekännelse hos dem ännu var blott yttre form, medan den hedniska traditionen och vidskepelsen fortlefde och, såsom äfven förhållandet i vårt land bevittnar, i sina lemningar fortlefvat intill närvarande tid. Då likväl hela den närvarande Europeiska kulturen utgått ur denna mörkrets tid, eger det i sjelfva verket ett stort intresse att lära känna de frön till en sådan utveckling, som i densamma varit nedlagda.

Det är också härpå Förf. förnämligast rigtar sin uppmärksamhet. Forskningen måste härvid söka utreda, hvilken andel i utvecklingen som kan tilläggas de nyss antydda tre elementerna i den nya bildningen: kristna läran och lifvet, sådant det förefanns isynnerhet hos kyrkans män, qvarlefvorna af den antika kulturen hos de folk, hvilka af de nya stammarne underkufvades, och dessa stammars egendomliga öfvertygelser och seder. Man skulle kunna anse, att dessa elementer gjorde sig gällande företrädesvis inom hvar sin krets af det menskliga samlifvet, nemligen kristendomen inom familjelifvet, den antika kulturen i det medborgerliga samhällslifvet, i lagarne, serdeles civillagarne, i de kommunala institutionerna, i näringarne samt den Germaniska seden i statsinstitutionerna.

Ett serdeles intressant kapitel i Hr Ignell's bok är hans framställning af lagarnes allmänna anda på denna tid. Han ger en bild af Saliska, Ripuariska, Burgundiska m. fl. lagars innehåll, hvaraf man finner, huru efterhand den Romerska lagen började dels utränga, dels förändra den traditionela Germaniska lagskipnings-seden. Denna traditions allmänna karakter är densamma, som i den Skandinaviska lagstiftningen: att nemligen de medborgerliga rättigheterna betraktas tillkomma den fria individen som sådan, icke tillhöra honom såsom medborgare i samhället, hvarföre äfven hvarje rättskränkning är blott en enskild oförrätt, som af individen eller hans anhöriga kan bestraffas, eller genom böter till dem godtgöras; hvaremot i den Romerska rätten såsom i hvarje mera utbildadt samhälle, rättigheterna äro medborgarens som sådan och rättskränkningen ett brott mot den allmänna samhällsordningen. I öfverensstämmelse härmed är civillagen hos de

Germaniska folken föga utbildad och eganderätten i följd häraf äfven juridiskt osäker; då deremot, som kändt är, den Romerska rätten i detta hänseende utgjort mönstret för hela Europas närvarande lagstiftning.

Man saknar deremot hos Hr I. en teckning af de kommunala institutionerna förnämligast i städerna, hvilka sedermera mer eller mindre blifvit följda äfven i landtkommunen, och om hvilka det är kändt, att de efter invandringen bibehöllo son Romerska form.

Än mera upplysande hade det varit om Förf. skulle egnat något utrymme åt skildringen af förhållandet i näringarne och af familjelifvet. Det är visst öfverhufvud svårt att lära känna tillståndet i familjen för förflutna tider, isynnerhet för en period sådan som den ifrågavarande. Den, som tusen år härefter läser »Elgskyttarne», förblir icke okunnig om hemlifvets på den Finska landsbygden beskaffenhet i början af 19:e seklet; icke heller den, som i en framtid läser nutidens romaner om hemsederna och det dagliga lifvet på denna tid – han lärer tvärtom ur de talrika författarinne-produkterna känna äfven dess mest prosaiska detaljer. Annat måste förhållandet vara med en period, hvars litteratur är så fattig. Likväl saknades denna icke helt och hållet, och äfven Förf. nämner korrt, hvad ur den kan inhemtas om kristendomens inflytande på äktenskapets helgd, barnauppfostran, försonlighet och barmhertighet mot nästan o. s. v. Att den högre aktning, hvarmed qvinnan redan af de ännu hedniska Germanerna betraktades, äfvensom å andra sidan den hos de kufvade folken förhandenvarande humanare yttre seden äfvenså medverkade till familjelifvets och samlifvets öfverhufvud förädlande, må derföre icke förglömmas. Franska författare hafva fästat uppmärksamheten derpå, att eröfrarena sökte sig hustrur bland den Galliska befolkningen, och att med dessa Romersk civilisation inkom i familjerna och det dagliga samlifvet.

Men såsom kristendomen icke innehåller några läror för samhällslifvets ordnande, så kunna ur densamma än mindre några reglor hemtas för statsinstitutionerna och folkens politiska verksamhet. Historien lärer, att för de invandrande folken, hvilka grundade Europas nuvarande stater, äfven antikens mönster i detta hänseende hade föga inflytande. Man finner, att det eröfrade landet enkelt betraktades såsom eröfrarenas privategendom, det hela såsom härförarens, delarne såsom de underlydandes boställen, arrendegods, torp, i nedstigande ordning. Äfven Roms despotiskt styrande kejsare gåfvo sig ännu skenet af att vara folkets embetsmän, konsuler. Men till något sådant finner man icke spår i den vid medeltidens ingång uppstående staterna. Feodalmonarkin var en egendomlig Germanisk skapelse.

Medborgerliga lagar och institutioner kunna öfverföras från ett folk till ett annat. Sättet att sluta aftal om jord eller lösegendom är väsentligen detsamma i alla tider; personlig frihet och eganderättens helgd skyddas i det ordnade samhället öfverallt genom samma medel; näringarne äro med ringa afvikelser desamma. Men statsinstitutionerna och ett folks historiska uppträdande såsom en stat i förhållande till andra stater, detta hör folket såsom nation egendomligen till; det kan icke lånas, det kan icke inrättas efter fremmande mönster.

Ehuru den feodala staten i sin början röjer föga medvetande af, hvad stat är, hvarken enligt den antika eller den moderna uppfattningen deraf, har den dock i alla Europas länder efterlemnat spår af sin tillvaro, och ur den har utvecklat sig det konservativa elementet i de Europeiska statsförfattningarne, främst i den moderna mönsterstaten, den Engelska. Ett årtusende har förgått från den tid detta råa försök till

en statsform bildade sig, och ännu hafva de båda öfriga elementerna i de Nyeuropeiska folkens bildning, antiken och kristendomen icke förmått odla den princip, som för detsamma låg till grund. Man har, och såsom historien bevisat med rätta, framhållit det såsom för de Germaniska folken utmärkande, att de strängt höllo på den individuela friheten, det personliga berättigandet äfven mot alla samhällsband. De förmådde icke såsom Greken och Romaren låta individen uppgå i medborgaren, eller rättare i statsborgaren. All rätt blef för dem privaträtt, och äfven staten var berättigad blott såsom summan af en individs lagliga rättigheter. Härtill kom det af kristendomen understödda anspråket på subjektiv moralisk frihet, individens berättigande att ur sitt samvete i högsta instans afgöra öfver rätt och orätt, ett anspråk, som redan hos Grekerna vaknat till medvetande och vållat den på subjektets absoluta underordnande bygda, Grekiska statens upplösning. När sagde på individens rätt grundade stat blef, hvad den alltid måste blifva, absolutistisk, absolut monarki, då var det återbekantskapen med den antika bildningen, som understödd af stundens tvång och förtryck, förde till erkännandet, att staten såsom sedlig institution har ett berättigande mot hvarje individ i densamma, och att äfven statsmaktens innehafvare äro blott dess representanter och tjenare. Individen har blifvit mer och mer bunden af denna makt, statens, samhällsordningens, desto mera, ju längre civilisationen fortgått. Sin försoning har individens anspråk på fritt afgörande öfver rätt och orätt funnit i det kristna medvetandet om en menskligheten historia, en försyn i historien, som gör nationerna och deras historiska verksamhet till länkar i en gudomlig, förnuftig, sedlig verldsordning, hvilken individen icke blott måste utan bör underkasta sig, emedan hans handlingars frihet håller jemna steg med deras förnuftighet.

Det är och bör vara hvarje historikers bemödande, att mäta värdet af de tilldragelser, han förtäljer och bedömer, efter deras betydelse för den tid, hvarom fråga är. Men han står dock sjelf i sitt vetande på sin tids ståndpunkt, och hans läsare med honom. Härigenom har hvarje efterkommande tid i sjelfva verket ett klarare medvetande om den förflutna tidens sträfvanden, än hvad som för det slägte, hvilket i dem deltagit, varit möjligt. Historiens företeelser äro icke förklarade blott derigenom, att man i dem lärer urskilja orsak och verkan. Den tänkande betraktaren vill inse bådas förnuftiga grund; och denna finnes för handlingens verld i ändamålet, i handlingens resultater. Det är sålunda den tid, som varit, alltid måste begripas ur den tid, som är.

Frågan kan icke vara den, att icke Hr Ignell intager en sådan ståndpunkt i sin framställning af menskliga utvecklingens historia. Men att han icke alltid lyckats nöjaktigt uppvisa grunden för företeelserna, framgår af flera ställen i här ifrågavarande del. Han stannar vid betraktande af det bristfälliga i tidens läror, institutioner och lif stundom i den reflexion, att något bättre icke för den tiden var möjligt. Det rätta vore, att uppvisa, att återgången från civilisation till råhetstillståndet oaktadt ett framsteg skedde, d. ä. att ådagalägga, det en »utveckling» äfven i denna öfvergång förefanns. Romarrikets förstöring var i sig sjelf ett framsteg, emedan universalmonarkin i sig sjelf hindrar mensklig utveckling. De nya folkens skilda härstamning, mångfaldiga sammansättning sinsemellan och med de kufvade folken, den härigenom bildade mångfalden af nationallynne, språk, lära och sed lade grunden till de skilda nationela bildningsformer, som utgjort och utgöra den moderna Europeiska civilisationens vilkor. Sjelfva den form kristna läran antog, och hvilken af Förf. betecknas såsom

»logisk», förtjenar i sin princip företräde framför de första århundradenas religiösa rigtning. Det från familj, samhällslif och stat frånvända sinnet, som endast sörjer för den kommande saligheten, för gudariket på hinsidan grafven, är frukten af ett sjukligt själstillstånd, passande för ett i upplösning stadt samhälle, sådant som det antika vid den tiden. Denna verldsföraktande kristendom, som slutade med torra dogmstrider och läropartier i oändlighet passade icke för de nya, lefnadsfriska och verksamhetslystna folken. Lagen, kristendomens sedelärande sida var för dem och för menskligheten af större vigt; och om dervid bekännelsen blef en yttre kult, ett helgdagsarbete, som i sin ordning sköttes jemte veckodagarnes, var detta icke annat, än hvad vi ännu dagligen se äfven hos de protestantiska folken. Utvexterna äfven i denna rigtning behöfva derföre icke förnekas. Kyrkan har ännu icke kommit från seden att, som man säger, elda helvetet väl hett, emedan hon tror, att intet mindre hjelper. Men det var åter lyckligt, att medeltidens katolicism fann på utvägar att lindra den själsängslan, hvilken hos de nya naturfolken lättare fann insteg och i det jemförelsevis rättslösa samhällstillståndets gerningar hade en rikare anledning. På den vid Vestromerska rikets fall tillvarande litterära bildningen var föga förloradt. Och föreställer man sig att den antika vetenskapen och litteraturen kunnat utan vidare mottagas, fortplantas och förökas af de nya folken, skulle den deraf följande lånade, uniforma intellektuela bildningen jemnt upp hindrat den mångfald af bildningsformer att uppstå, som utgör den nyare tidens ära, och som af medeltiden förbereddes.

Med ett ord: vi anse, att ur här antydda synpunkt Förf. kunnat komma till ett mera positivt erkännande af en verklig utveckling i den bildningsperiod, han i denna del behandlar, jemförd med den nästföregående. Man har af insigtsfulla män ofta sett den klagan yttras, att medeltidens positiva betydelse för den allmänt menskliga utvecklingen ännu icke blifvit tillbörligt uppskattad. Så mycket mera fordrar behandlingen af denna tids kulturhistoria ett omsorgsfullt studium och öfvervägande.

Ett särskildt och ganska lärorikt kapitel utgör i denna del framställningen af Mohamedanismen, ur hvilken framställning vi tagit oss friheten i nästföregående och detta nummer meddela ett utdrag.

Vi rekommendera förnyadt det utmärkta arbetet till hvarje bildning sökande läsares uppmärksamhet. Kyrkohistorien och teologin har visserligen i senare delar af detsamma haft ett kanske mer än tillbörligt utrymme, och isynnerhet läsarinnor förlora icke på att lemna derhän en del af det hithörande. Det öfriga innehållet är i alla fall rikedom nog.

BIDRAG TILL SVERGES LITTERATURHISTORIA AF AND. FRYXELL. 5:E, 6:E O. 7:E HÄFTENA. STHLM 1860–61.

I denna fortsättning behandlar Förf. »Fosforismens upplösning och fall», »Om Götiska skolan», »Geijer och Upsala-ultraismen» och »Striden mellan Upsala-ultraismen och Stockholms-liberalismen.»

Mesta uppseende är det sjette häftet i ordningen egnadt att väcka, det, som handlar om Geijer och Upsala-ultraismen.

Med ultraism säger sig Förf. förstå den mening, »hvilken försvarar gamla inrättningar såsom de bästa möjliga», till skilnad från konservatismen, »hvilken vill bibehålla dem blott till dess, man hunnit öfverenskomma om några bättre.»

Vi beklaga, att nödgas yttra, att det af här anmälda häften mer och mer visar sig, af huru löslig beskaffenhet hela detta den utmärkta historikerns litterärhistoriska opus är. Detta bevisas redan af nyss anförda definitioner på konservatism och ultraism. Ty konservativ är enligt definitionen äfven den mest öfverspända revolutionär, emedan väl äfven denne låter det gamla bestå, tills han sätter det nya i dess ställe, och om han icke är rent af dårhusmessig, väl vill det nya derföre, att det i hans tanke är bättre än det gamla. Att åter hvar och en, som försvarar något gammalt såsom det bästa möjliga, t. ex. kristna religionen, derföre tillhör ultras, är påtagligen ett lika skeft påstående. Förf. har tillochmed glömt det enkla faktum, att både liberala och konservativa stämplas med denna benämning.

Ännu ett annat dylikt exempel.

»Det finnes två arter af kunskap; den ena *glosans*, att t. ex. veta, det vatten heter på grekiska *hydor*, på latin *aqua*, på fransyska *eau* o. s. v.; den andra *sakens*, att känna vattnets beståndsdelar, egenskaper, verksamhet och förändringar. Det finnes två slags förmågor, den ena *tungans*, att tala ett språk, den andra *tankens*, att begripa en sak. Man har kallat språkkunskapens ämnen *Humaniora*, och sakkunskapens *Realia*. Behöfver man väl numera fråga, hvilkendera innefattar den verkliga kunskapen, den vetenskapliga bildningen»?

Dessa äro Hr Fryxell's ord. Det är förlåtligt, om man vid deras genomläsande häpnande frågar sig: är detta okunnighet eller förställning? Man får icke antaga det senare alternativet – och man vill icke antaga det förra.

Eller är det väl ett sådant språkvetande, humanisterna förordat, ens då, när de klassiska språkens och den klassiska litteraturens studium ansågs för det enda humanistiska? Eller har det väl gifvits någon filolog, som ansett språkstudierna nödvändiga endast derföre, att lärjungen må inhemta, huru vatten m. m. heter på andra språk än hans modersmål? Grammatiken erkänner Hr F. icke för en vetenskap. Hvem är dessutom okunnig derom, att väl sedan ett sekel tillbaka ingen förordat språkstudier utan afseende på kännedomen af det ifrågavarande språkets litteratur. Och dessutom, man förstår ju med humaniora, i motsats mot vetandet om naturen, vetandet om menniskoanden och dess verk. Men hvad skall man väl säga om detta: »*det gifves två arter af kunskap*» och »*två slags förmågor*», i hvilka arter Hr F. vill innefatta allt menskligt vetande! I sanning, man kan icke vara olyckligare i distinktioner än Hr F., och det är blott naturligt, att hans missöde försvårats af bemödandet att gifva den närvarande en snillrik turnyr. Slutligen, hvad skall man tänka om ett afgörande mellan värdet af språkstudier och af naturvetenskapliga studier på grund af en sådan förvridning och vanställning?

Det är bekant sak, att den Tyska romantiska skolan i sina samhällsåsigter var – icke konservativ, utan regressiv, något mera än reaktionär, emedan den, svärmande för folksången och folksagan, förälskade sig i medeltidens lif och institutioner. Om den Svenska fosforismen är det deremot icke kändt, att den ville bringa medeltiden till heder annorstädes, än i litteraturen. Men väl har Upsala universitet i allmänhet urmärkt sig för konservativa politiska åsigter i strid mot den Stockholmska dagbladsliberalismen. Och till viss grad må det de lärda männen icke förtänkas; ty i denna liberalism har ingått icke ringa portioner af okunnighet, löslighet, lättsinne, brödnöd och vinningslystnad. Något torde också småstadsställningen hafva medverkat till Upsala konservatismens ensidigheter.

En ren olycka var det för skalden Atterbom, att han blandade sig i politisk polemik. Ömtåliga naturer, sådane som hans, uthärda icke på de politiska stridernas tistelbesådda hedar. Hr Fryxell hade väl kunnat anföra en annan Svensk skald, hvilken äfven i sagde liberalisms ögon gällde för en af ultras, och hvars sorgliga öde till betydlig del härmed sammanhängde. Men det skulle passat illa i stycket, att ställa Tegnér, hvilken Förf. gjort till den fosforistiska drakens S:t Göran, i samma politiska led, som dessa förhatliga fosforister.

Hvad särskildt angår Geijer, hvilken uppställes såsom Upsala-ultraismens hufvudman, »*hufvud* och *man*» tillägger Hr F., vet hela den läsande Svenska allmänheten, att denna sökande ande aldrig kom till någon fast åsigt i politiken. Han var icke en de färdiga systemernas eller partilärornas man. Sjelfständig och sanningsälskande utan konsiderationer fördes han ständigt till nya undersökningar, som modifierade hans öfvertygelse. Så äfven i politiken. Praktikens män besväras aldrig af inkonseqvenserna och motsägelserna i deras vetande. De äro nöjda med att hafva en öfvertygelse i den sak, hvarom för tillfället fråga är, obekymrade derom huru denna hänger tillsamman med deras öfvertygelse i andra frågor. En stor pluralitet af skribenter i praktiska ämnen, i uppfostringslära, i moral, i politik innehafva och utbreda samma slags vetande, hvilket äfven är den stora mängdens af läsare. Det är allt i sin ordning; ty den vetanskapliga forskningens resultater kunna blott i denna föreställningens form komma det allmänna medvetandet tillhanda. Det vore icke svårt att uppvisa, att Hr Fryxell's i dessa häften framlagda politiska öfvertygelser äro af samma art. En tänkande och forskande ande som Geijer kan deremot icke i ett sådant rhapsodistiskt vetande finna sin tillfredsställelse. Härtill kom, att Geijers ungdom tillhörde den tid, då försök skedde, att omskapa staterna enligt teorier, och då, sedan denna reform enligt 18:e seklets läror misslyckats, och en reaktion inträdde, man på andra sidan ville teoretiskt rättfärdiga det bestående i minsta detalj. Man förbiså på båda sidor, att endast de allmänna principerna kunna blifva föremål för teorin, men att i handlingen öfverhufvud en stor detalj måste bero af gifna historiska förhållanden och förblifva öfverlemnadt åt mensklig klokhet. Så äfven i stats- och samhällsinstitutionerna. Om monarki, aristokrati, demokrati är den förnuftiga statsordningen, om ståndsrepresentation eller representation på grund af allmänna val skola höra dertill o. s. v., allt sådant kan aldrig blifva föremål för teorin. Det var likväl sådana läror Geijer i likhet med många sina samtida sökte att teoretiskt rättfärdiga; hvaraf äfven den gifna följden var, att han häri aldrig kunde komma till något tillfredsställande resultat. Ty det är afgjordt nog, att, då han genom sitt s. k. affall öfvergick till liberala läror, han i dessas konseqvenser lika litet fann sig tillfredsställd. T. ex. Geijer insåg, att, om allmänna val engång uppställas som teoretisk princip, ingen mensklig individ bör ur deltagendet i desamma uteslutas; och han yrkade derföre på valrätt äfven för qvinnan. Att den ena eller andra förmögenheten eller dagspenningen eller examen eller embetet göres till vilkor för politiska rättigheter, sådant kan af ingen teori rättfärdigas. Han ville derföre gå till botten med den s. k. principen; men afstod åter från yrkandet på dess konseqvenser. Vi skulle tro, att det anförda förekom i konstitutionsutskottet vid 1840 års riksdag.

Det är sålunda icke genom resultaterna flera af Geijers hithörande afhandlingar hafva sitt intresse, utan genom sjelfva undersökningen, som är snillets, andan i densamma, som är den ädla, endast om sanningen bekymrade krakterens, och framställningen och stilen, som

är skaldens och den fulländade mästarens. De sprida alltid ljus öfver sitt ämne, lyfta läsarens blick och tankar till mensklig a vetandets högsta frågor och verka förädlande på hans moralitet. Ur en sådan synpunkt, anse vi, bör deras värde bedömas.

Huru litet Hr Fryxell haft rättighet att föra Geijer till de konservativa ultras, finner man af de yrkanden han i sådan afsigt lägger Geijer till last.

Man vet, huru folksuveräniteten uppfattades i Franska revolutionen. Börne gaf ännu långt senare läran sitt högsta uttryck i det beryktade: om ett folk icke finner behag i formen på sin konungs näsa, är det berättigadt att afsätta honom. Hr F. uttrycker saken korrt så, »att folket eger makt bestämma, på hvad sätt och af hvem det skall styras.»

Egentligen borde man väl tala om en nations eller en stats suveränitet. Ty detta har den förnuftiga mening, att öfver en stat icke finnes någon berättigad makt. Endast eröfring och underkufvande kan tillintetgöra denna suveränitet jemte sjelfva staten. I öfrigt kan icke någon regering eller något regeringssätt finnas, som icke består genom nationens makt. Hr F. har således fullkomligt rätt deri, att den af honom framstälda åsigt är längesedan antagen och i praktiken följd, så länge nemligen någon stat funnits till. Men han har ganska orätt i att anföra endast revolutioner och regentafsättningar såsom exempel på denna praktik. Revolutionen kan väl icke upphöjas till regeln för en stats inrättning. Revolutioner göras vanligast af ett parti, och dettas verk kullstörtas icke sällan af ett annat. Det beror derpå, hvilket partis verk folket sedan ger sin sanktion genom att låta det bestå. D. v. s. folksuveräniteten bevisar sig först, då en regering finnes, öfverhufvud i det lagligen ordnade samhällsskicket, i stats- och samhällsmyndigheternas af lag och sed bundna verksamhet.

Nu har Geijer någonstädes i sina skrifter tadlat det system, som söker upphöja »den i sina individuela enheter, liksom i sina atomer, upplösta oorganiska massan under namn af folksuveräner till organiserande princip.» En läsare med någon eftertanke finner, att detta tadel gäller revolutionens upphöjande till princip. Har Hr Fryxell icke råkat finna det? Geijer kallar på ett annat ställe »folksuveränen» ett »hjernspöke; d. v. s. folksuveränen utan regering, såsom en denna motsatt makt. En sådan *suverän* är i sjelfva verket blott ett fantasistycke. Verklig är nemligen en nations suveränitet endast genom att representeras i en regering, i en högsta makt i staten, denna må då hafva hvilken form som helst. Endast sålunda representerad erkännes den också af andra nationer.

Dessa Geijer's yttranden äro nu för Hr F. tillräckliga att beteckna hans åsigter i denna punkt såsom ultraistiska.

Detta exempel må vara nog. Det blefve för långt att genomgå, hvad Hr Fryxell citerar af Geijers yttranden angående samhällsfördraget, konungamakten m. m., både valet af citationer jemte kritiken öfver deras innehåll vittna, att Hr F., förvånande nog, har ganska liten reda på sammanhanget i de läror, hvilka han sjelf säger sig bekänna. Nämnas må, att Geijers försvar för Svenska ståndsrepresentationen (för 40 år sedan!) och hans yrkande på de klassiska språkens läsning i skolorna, af Hr F. stämplas såsom bevis för politisk ultraism. Geijer har sagt, att »personlig *representationsrätt*, utsträckt till hvarje numerisk individ» – »vore i sig sjelf omöjlig och skulle för samhället blifva förstörande.» Anser då Hr F. en sådan representationsrätt för möjlig, och tror han, att den, om möjlig, vore lyckliggörande? Geijer har

förklarat monarki och allmän valrätt icke kunna bestå tillsamman. Han har kanske deri misstagit sig. Men att allmän rösträtt i en monarki utgör ett redskap mot friheten, derom borde samtidens historia hafva öfvertygat Hr F.

Geijer, konungskt och folkvänligt sinnad, rosade icke aristokratin i Sverges historia. Mången läsare torde erinra sig Hr Fryxell's uppträdande mot detta »Aristokratfördömande.» Äfven detta räknas nu till Geijers ultraism.

Det enda svåra misstag, Hr F. kunnat föra Geijer till last, är dennes tidigare uppträdande mot folkskolan. Ädelt har Geijer sjelf erkänt sitt misstag. Och likväl torde numera ganska mången dela hans misstro mot kompendiets och lexans, hvarom då var fråga, lyckliggörande verkningar i folkskolan. Hr F. hade likväl bort tillägga, att Tegnér med Geijer delade afvogheten mot denna folkskola.

Endast för löjligt kan det anses, då Hr F. bland Geijers och Fosforisternas ultraistiska åsigter räknar deras ogillande af Lancasterundervisningen. Det skulle erfordrats mycket litet vetande om, hvad som sker i verlden, för att hafva reda på, att denna metod af nutidens pedagoger med en mun fördömes.

Vi hafva med det sagda, såsom redan antydts, icke åtagit oss att försvara Geijers läror, än mindre den konservatism, som vid ifrågavarande tid, åren 1820–1840, i Sverge främst representerades af universitetet i Upsala. Äfven bland Hr Fryxell's citationer ur derstädes utgifna litterära tidningar och tidskrifter förekomma yrkanden teoretiskt ohållbara och ur politisk synpunkt stående efter sin tid. Vi hafva endast genom några exempel velat visa, att Hr Fryxell's bedömanden icke förtjena något synnerligt förtroende. Vi tillägga, att sjelfva sättet att lösplocka några ord här och der ur ett stort antal polemiska tidningsartiklar är förkastligt. Till någon sann uppfattning af de ifrågavarande författarenas åsigter och läror, kan ett sådant förfarande icke föra. Man märker det lätt, huru mödosamt de magra bevisställena äro uppletade ur Geijers skrifter.

En sida af saken har Hr F. helt och hållet glömt att omnämna. Det hörde något mod dertill, att på den tiden uppträda mot den liberala Stockholmspressen. Icke derföre, att denna press var så dräpande i sak, utan derföre, att den isynnerhet från och med Svenska Aftonbladets uppträdande neddrog i smutsen allt, hvad den berörde, och hvaraf den berördes. Snart sagdt alla de i vetenskap och litteratur urmärkta namn, hvilka Hr F. uppräknar såsom tillhörande Svenska litteraturens gullålder stodo hvar i sin tur uppspikade på den der uppresta skampålen. Obestridligt torde dock vara, att Upsala universitet genom de ifrågavarande ultras manligt bröto den terrorism, hvarmed Stockholmspressen sökte nedtysta hvarje olika tänkande. Och ingen torde precis kunna säga, hvar de blodiga gatuuppträdena i Stockholm skulle slutat, om icke män i landet funnits, hvilka icke skydde att offentligen gifva regeringen ett stöd.

J. V. S.